

**Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка
Факультет іноземної та слов'янської філології**

**Кафедра російської мови, зарубіжної літератури
та методики їх викладання**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету іноземної
та слов'янської філології

А. М. Коваленко

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ»**

Галузь знань: 01 Освіта

Спеціальність: 014 Середня освіта. Мова та література (російська)

Освітня-програма: Середня освіта (Російська мова та зарубіжна література)

Мова навчання: російська

Погоджено науково-методичною комісією
факультету іноземної та слов'янської філології
28 серпня 2020 р.

Голова

Семеног О. М., доктор пед. наук, професор

Суми – 2020

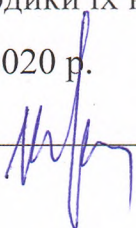
Робоча програма дисципліни «**Основи наукових дослідженнянь у галузі освіти**» призначена для студентів спеціальності 014 Середня освіта. Мова і література (російська).

Розробник: Пахненко І. І., кандидат педагогічних наук, доцент

Робочу програму розглянуто і схвалено на засіданні кафедри російської мови, зарубіжної літератури та методики їх викладання

Протокол № 1 від 28 серпня 2020 р.

Завідувач кафедри
доцент

Іванова І. Б., канд. пед. наук,

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	бакалавр	Обов’язкова	
		Рік підготовки	
		1-й	1-й
		Семестр	
2-й		2-й	
Лекції			
16 год.		4 год.	
Практичні			
38 год.		6 год.	
Лабораторні			
—			
Самостійна робота			
64 год.		108 год.	
Консультації			
2 год.		2 год.	
Вид контролю			
Загальна кількість годин – 120		залік	

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета курсу – теоретична і практична підготовка студентів до науково-дослідницької діяльності (за спеціальністю). Для реалізації цієї мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- озброїти студентів знаннями в галузі науково-дослідницької діяльності;
- формувати у здобувачів науково-дослідницькі вміння й навички;
- стимулювати наукову творчість здобувачів;
- формувати мотивацію дослідницької діяльності.

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначених освітньою програмою компетентностей.

Загальні компетентності.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області та її місця в загальній системі знань про природу й суспільство, усвідомлення необхідності дотримуватися здорового способу життя та пропагувати його норми.

ЗК 3. Знання предметної області та розуміння засад професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями протягом життя, систематично вдосконалювати професійні навички та вміння, свідомо контролювати динаміку особистісного зростання.

ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 6. Здатність до усної та письмової комунікації засобами державної, російської та іноземної мови.

ЗК 7. Уміння організовувати власну діяльність, визначати стратегію й тактику дій, планувати свій час та ефективно управляти ним.

ЗК 9. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 10. Навички використання інформаційно-комунікаційних технологій для виконання завдань у сфері професійної діяльності.

ЗК 11. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу з метою виявлення проблем, вироблення відповідної аргументації для їх розв'язання.

ЗК 13. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 14. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), додержуватись усталених норм поведінки, професійної етики, принципів академічної доброчесності.

Фахові компетентності спеціальності.

ФК 1. Здатність демонструвати та використовувати в професійній діяльності концептуальні наукові та практичні знання з педагогіки, психології, філософії, історії та культури, а також філологічних дисциплін та методики їх викладання.

ФК 8. Усвідомлення засад і технологій створення текстів різних жанрів і стилів державною, російською та іноземною мовами, здатність реферувати й анотувати різноманітні тексти.

ФК 13. Здатність вільно оперувати спеціальною (педагогічною, лінгвістичною, літературознавчою тощо) термінологією для розв'язання професійних завдань.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Вивчення дисциплін «Вступ до спеціальності», «Вступ до мовознавства», «Вступ до літературознавства».

3. Результати навчання за дисципліною

Знання	ПРЗ 12. Знати елементи теоретичного й експериментального дослідження в професійній сфері та методи їх реалізації.	– знати загальні положення про наукове дослідження, про психологію і технологію наукової творчості, наукову доброчесність, етику вченого; – знати складники категоріального апарата лінгвістичних, літературознавчих і методичних (педагогічних) досліджень; методи наукових досліджень, класифікації наукових методів; – знати типи наукових і навчальних видань, структуру наукових документів, основні лінгвістичні, літературознавчі, методичні видання; – знати методику пошуку літератури з теми наукового дослідження; правила бібліографічного опису джерел і укладання списків літератури; значення, правила, етапи аналізу наукової літератури з теми дослідження; – знати способи фіксації змісту наукових джерел; – знати етапи проведення
--------	---	--

		наукового дослідження з лінгвістики, літературознавства, методики викладання; – знати особливості навчально-наукових та наукових жанрів; основні риси наукового стилю мовлення; правила композиційно-логічної будови усної наукової доповіді; правила ведення наукової дискусії; – знати онлайн-сервіси перевірки текстів на плагіат; вимоги дотримання авторського права.
Уміння	ПРУ 6. Використовувати мову в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування для розв’язання комунікативних завдань у суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя.	– оформлювати результати проведеного дослідження лінгвістичного, літературознавчого, методичного (педагогічного) спрямування з урахуванням особливостей наукового стилю мовлення, використовуючи при цьому систему мовних засобів наукового стилю, найпоширеніші мовні та мовленнєві стандарти-кліше, дотримуючись правил цитації та посилань; – виступати з доповіддю на тему дослідження, використовувати доцільні способи активізації уваги слухачів під час виголошення промови; – володіти правилами ведення наукової дискусії як діалогічного різновиду наукового мовлення.
	ПРУ 7. Створювати тексти професійного змісту державною та	– оформлювати результати наукових пошуків у вигляді типових для закладів вищої

	російською мовами, перекладати тексти зі спеціальності з мови, що вивчається, на рідну і навпаки, а також редагувати тексти.	освіти наукових жанрів: курсових (дипломних) робіт, статей, тез доповідей тощо; – редагувати написане.
	ПРУ 10. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.	– вести пошук наукової літератури з використанням енциклопедичних видань, систематичних і алфавітних каталогів, статей у періодичних фахових виданнях, реферативних журналів, електронних ресурсів, Інтернету; – критично аналізувати наукові документи з теми дослідження; – володіти способами фіксації змісту самостійно опрацьованих наукових джерел: уміти складати план, тези, конспект, реферат, анотацію, рецензію; – правильно здійснювати бібліографічний опис джерел згідно з вимогами державних стандартів, укладати список використаної літератури; – збирати фактичний матеріал для написання наукових робіт з лінгвістики, літературознавства, методики (педагогіки); аналізувати, систематизувати його.
	ПРУ 11. Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих завдань і проблем професійної діяльності.	– використовувати Інтернет-ресурси, бази даних сучасних інформаційних мереж для пошуку наукової інформації; – використовувати комп'ютерні технології для оформлення рукопису наукової роботи.
	ПРУ 12. Уміти планувати та здійснювати	– володіти методикою підготовки наукової роботи

	дослідження лінгвістичного, літературознавчого та методичного характеру з елементами наукового пошуку з дотриманням вимог академічної доброчесності.	з лінгвістичних, літературознавчих, методичних дисциплін: вибирати тему дослідження; опрацьовувати наукову літературу з теми; збирати фактичний матеріал; складати план, продумувати композицію наукового дослідження; працювати над текстом роботи, редагувати написане, технічно оформлювати наукову роботу, здійснювати підготовку до її захисту, захищати роботу.
Комунікація	ПРК 3. Володіння основами професійної культури, культурою мовлення, мовленнєвим етикетом, що є передумовою ефективності професійної та особистісної комунікації, усвідомлення необхідності систематично поповнювати свої комунікативні знання й вдосконалювати професійні навички.	
Автономія і відповідальність	ПРА 1. Здатність застосовувати знання та навички самостійно та відповідально, приймати рішення, нести відповідальність за результати власної професійної діяльності.	

4. Методи навчання

Пізнавальні: пояснювально-ілюстративний, наочний методи; робота з науковою та навчально-методичною літературою; аналіз та систематизація інформації; дослідницький метод.

Практичні: складання конспектів, рефератів, анотацій, тез; аналітичні та оперативні методи (робота з каталогами, базами даних, складання бібліографії, картотеки тощо); метод презентації; метод проєктів; навчально-ігрові технології; евристичні, практичні завдання; інтерактивні методи («Коло ідей», «Займи позицію»), комунікативні методи.

5. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ECTS	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
А	Знання: студент має глибокі знання щодо організації та проведення науково-дослідної роботи, свідомо використовує їх у своїй діяльності; демонструє самостійність у набутті сучасних знань, опрацьовуючи основну й додаткову літературу з курсу.

	Уміння: демонструє високий рівень готовності до самостійного вирішення професійних завдань науково-дослідницького характеру, до написання курсових (дипломних) робіт з лінгвістичних, літературознавчих, методичних (педагогічних) дисциплін, наукових статей, тез тощо; демонструє елементи наукової творчості.
В	Знання: студент має глибокі знання щодо організації та проведення науково-дослідної роботи, свідомо використовує їх у своїй діяльності; демонструє самостійність у набутті сучасних знань, опрацьовуючи основну й додаткову літературу з курсу. Уміння: демонструє достатній рівень готовності до самостійного вирішення професійних завдань науково-дослідницького характеру, до написання курсових (дипломних) робіт з лінгвістичних, літературознавчих, методичних (педагогічних) дисциплін, але зазнає труднощів у реалізації творчого підходу до вирішення наукових проблем.
С	Знання: студент має знання щодо організації та проведення науково-дослідної роботи, але не завжди свідомо використовує їх у своїй діяльності; рідко демонструє самостійність у набутті нових знань. Уміння: демонструє готовність до вирішення професійних завдань науково-дослідницького характеру, до написання курсових (дипломних) робіт з лінгвістичних, літературознавчих, методичних (педагогічних) дисциплін, але зазнає труднощів у реалізації окремих компонентів наукового дослідження.
Д	Знання: студент має фрагментарні знання щодо організації та проведення науково-дослідної роботи; наводить приклади з лекцій, підручників, не застосовує знання в нових умовах, зазнає труднощів у самостійному опрацюванні літератури, спирається лише на інформацію, засвоєну під час колективної роботи. Уміння: демонструє готовність до вирішення професійних завдань науково-дослідницького характеру, до написання курсових (дипломних) робіт з лінгвістичних, літературознавчих, методичних (педагогічних) дисциплін, але зазнає труднощів у самостійній реалізації більшості компонентів наукового дослідження.
Е	Знання: студент слабо володіє теоретичним матеріалом з курсу, що зумовлено недостатнім опрацюванням навчально-наукових джерел. Уміння: зазнає труднощів під час виконання завдань науково-дослідницького характеру, демонструє слабу готовність до написання курсових (дипломних) робіт.
FX	Знання: студент не володіє теоретичним матеріалом, що зумовлено недостатнім опрацюванням навчально-наукової літератури. Уміння: не може виконати простих завдань дослідницького характеру, не демонструє готовності до написання курсових (дипломних) робіт.

F	Студент не демонструє знання та уміння з дисципліни.
---	--

Критерії оцінювання самостійної роботи здобувачів

Для оцінювання рівня виконання індивідуальних завдань та самостійної роботи студентів застосовуються такі критерії:

1) повнота виконання завдання (елементарна; фрагментарна; повна / неповна);

2) рівень самостійності студента (під керівництвом викладача; самостійно);

3) сформованість навчально-інформаційних умінь (робота з підручником, складання плану, конспекту; вміння користуватися навчальною, науковою та довідковою літературою, словниками та ін.);

4) сформованість навчально-інтелектуальних умінь (визначення понять, аналіз, синтез, порівняння, класифікація, систематизація, узагальнення; вміння відповідати на питання, виконувати завдання та ін.);

5) рівень сформованості спеціальних умінь (уміння використовувати на практиці набуті знання):

– високий: володіння навичками творчо-дослідницької діяльності;

– достатній: використання набутих знань у стандартних практичних ситуаціях;

– середній: уміння обирати відомі способи дії для виконання спеціальних завдань;

– низький: володіння навичками проводити обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу.

Розподіл балів

Поточний контроль										Разом	Сума
Розділ 1					Розділ 2		Розділ 3				
Т. 1.1	Т. 1.2	Т. 1.3	Т. 1.4	Т. 1.5	Т. 2.1	Т. 2.2	Т.3.1	Т.3.2	Т.3.3		
Поточний контроль										68	100
1	1	4	7	6	10	10	10	6	13		
Контроль самостійної роботи										32	
2	2	2	2	3	5	6	3	3	4		

За бажанням здобувача можуть ураховуватися результати навчання у неформальній освіті (відповідно до «Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у СумДПУ імені А. С. Макаренка»).

Розподіл балів за види робіт:

– участь у конференції (різних рівнів): 3 бали;

– написання й опублікування статті: 7 балів;

- участь/призове місце у творчих конкурсах, олімпіадах тощо: обласних – 8/10 балів; усеукраїнських – 12/14.
- участь/призове місце в усеукраїнському конкурсі наукових робіт: 15/18 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для екзамену, курсового проекту (роботи), практики, заліку
90 - 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. Засоби діагностики результатів навчання

Усне та письмове опитування; перевірка індивідуальних (навчально-дослідницьких) завдань та оцінювання самостійної роботи; перевірка виконання наукових робіт (тез, статей); оцінювання презентацій; контрольні роботи.

Підсумковий контроль: залік.

7. Програма навчальної дисципліни

7.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. СПЕЦИФІКА НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тема 1.1. Основи наукознавства. Організація науково-дослідної роботи в Україні. Поняття, структура і функції науки. Класифікація наук. Нормативна база розвитку наукової діяльності в Україні. Організація наукової діяльності в Україні. Науково-дослідна робота студентів педагогічного вишу.

Тема 1.2. Загальні відомості про наукове дослідження. Поняття наукового дослідження, типи наукових досліджень. Етапи наукового дослідження.

Тема 1.3. Психологія і технологія наукової творчості. Етика вченого. Наукова доброчесність. Організація наукової діяльності. Загальні принципи наукової праці. Психологія наукової творчості. Робоче місце науковця. Оргтехніка, технічні засоби наукової діяльності. Особистий архів (бібліотека) науковця. Етика вченого. Принципи наукової доброчесності.

Тема 1.4. Концептуальний зміст наукового дослідження. Поняття концепції наукового дослідження. Типи концепцій. Категоріальний апарат наукового лінгвістичного, літературознавчого, методичного дослідження. Технологія наукової творчості.

Тема 1.5. Методологія наукового дослідження. Поняття методології та методики наукового дослідження. Поняття методу наукового дослідження. Питання класифікації наукових методів. Характеристика окремих методів лінгвістичних, літературознавчих, методичних (педагогічних) досліджень.

Розділ 2. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ

Тема 2.1. Інформаційна база лінгвістичних, літературознавчих, методичних (педагогічних) досліджень. Поняття наукової інформації, її ознаки. Роль інформації в наукових дослідженнях. Наукові видання, їх типологія. Структура наукових документів. Джерела й методи пошуку наукової літератури з теми дослідження. Використання ресурсів Інтернет для пошуку наукової інформації. Правила бібліографічного опису джерел і укладання списків літератури.

Тема 2.2. Організація роботи з науковою літературою. Аналіз наукової літератури з теми дослідження: значення, правила, етапи опрацювання. Способи фіксації змісту наукових джерел: план, тези, конспект, реферат, анотація, логічне структурування змісту наукового документа.

Розділ 3. ОФОРМЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ У ВИГЛЯДІ ТИПОВИХ ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НАУКОВИХ ЖАНРІВ

Тема 3.1. Мова і стиль наукових текстів. Специфіка наукового мовлення: логічність, точність, аргументованість. Система мовних засобів наукового стилю: лексика наукового стилю, морфологічні та синтаксичні засоби, найпоширеніші мовні та мовленнєві стандарти-кліше. Орфографічна, граматична, пунктуаційна, стилістична грамотність наукової роботи. Цитування й посилання в науковому творі. Екстралінгвістичні засоби в науковому тексті. Використання комп'ютерних технологій для оформлення рукопису наукової роботи.

Тема 3.2. Культура усного виступу з наукової проблематики. Композиційно-логічна побудова усної наукової доповіді, виступу. Культура ведення дискусії. Усна рецензія. Стандартизовані вислови, що можуть бути використані під час наукової дискусії.

Тема 3.3. Курсова і дипломна роботи. Методика їх підготовки. Загальна характеристика курсової та дипломної роботи. Послідовність виконання навчально-наукового лінгвістичного, літературознавчого, методичного (педагогічного) дослідження: підготовчий етап, робота над змістом наукового дослідження, заключний етап роботи. Онлайн-сервіси перевірки текстів на плагіат, вимоги дотримання авторського права.

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Усього	Денна форма навчання				Усього	Заочна форма навчання			
		лекції	практ.	сам.р.	конс.		лекції	практ.	сам.р.	конс.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Розділ 1. СПЕЦИФІКА НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ										
Тема 1.1. Основи наукознавства. Організація науково-дослідної роботи в Україні.	6	2		4		6			6	
Тема 1.2. Загальні відомості про наукове дослідження.	6	2		4		6	2		4	
Тема 1.3. Психологія і технологія наукової творчості. Етика вченого. Наукова доброчесність.	8	2	2	4		8			8	
Тема 1.4. Концептуальний зміст наукового дослідження.	10	2	4	4		10		2	8	
Тема 1.5. Методологія наукового дослідження.	10		4	6		10			10	
Розділ 2. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ										
Тема 2.1. Інформаційна база лінгвістичних, літературознавчих, методичних (педагогічних) досліджень.	18	2	6	10		18	2	2	14	
Тема 2.2. Організація роботи з науковою літературою.	20	2	6	12		20			20	

Розділ 3. ОФОРМЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ У ВИГЛЯДІ ТИПОВИХ ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НАУКОВИХ ЖАНРІВ										
Тема 3.1. Мова і стиль наукових текстів.	14	2	6	6		14		2	12	
Тема 3.2. Культура усного виступу з наукової проблематики.	10		4	6		10			10	
Тема 3.3. Курсова і дипломна роботи. Методика їх підготовки.	18	2	6	8	2	18			16	2
Усього годин	120	16	38	64	2	120	4	6	108	2

7.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Психологія і технологія наукової творчості. Етика вченого. Наукова доброчесність.	2	
2	Концептуальний зміст наукового дослідження.	4	2
3	Методологія наукового дослідження.	4	
4	Інформаційна база лінгвістичних, літературознавчих, методичних (педагогічних) досліджень.	6	2
5	Організація роботи з науковою літературою.	6	
6	Мова і стиль наукових текстів.	6	2
7	Культура усного виступу з наукової проблематики.	4	
8	Курсова і дипломна роботи. Методика їх підготовки.	6	
Разом		38	6

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Арнольд И. В. Основы научных исследований в лингвистике: учебное пособие. Москва: Флинта, 2019. 174 с. https://www.studmed.ru/view/arnold-iv-osnovy-nauchnyh-issledovaniy-v-lingvistike_4c5ad2956d1.html?page=7
2. Барышникова Е. Н., Клепач Е. В., Крас Н. А. Речевая культура молодого специалиста: учебное пособие. Москва: Флинта; Наука, 2008. 224 с.
3. Брызгалова С. И. Ведение в научно-педагогическое исследование: учебное пособие. Калининград: КГУ, 2003. 151 с. https://www.studmed.ru/view/arnold-iv-osnovy-nauchnyh-issledovaniy-v-lingvistike_4c5ad2956d1.html?page=7

4. Колесников О. В. Основи наукових досліджень: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2011. 141 с.
5. Колесникова Н. И. От конспекта к диссертации: учебное пособие. Москва: Флинта; Наука, 2011. 288 с.
6. Крушельницька О. В. Методологія і організація наукових досліджень: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2006. 206 с.
7. Основи наукових досліджень: навчальний посібник / В. В. Ковальчук та ін.; за наук. ред. В. О. Дроздова. Київ: Професіонал, 2007. 239 с.
8. Пилипчук М. І., Григор'єв А. С., Шостак В. В. Основи наукових досліджень: підручник. Київ: Знання, 2007. 270 с.
9. П'ятницька-Позднякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 115 с.
10. Свердан М. М., Свердан М. Р. Основи наукових досліджень: навчальний посібник. Чернівці: Рута, 2006. 352 с.
11. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник. Київ: Знання, 2006. 307 с.

Додаткові

1. Баскаков А. Я., Туленков Н. В. Методология научного исследования: учебное пособие. Київ: МАУП, 2004. 216 с.
2. Курсова робота з педагогіки: методичні основи організації дослідження та орієнтовна тематика: навчально-методичний посібник / А. А. Сбруєва та ін. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. 118 с.
3. Курсова робота із сучасної української літературної мови: методичні рекомендації до написання курсової роботи / укладач А. О. Євграфова. Суми: СДП, 2000. 32 с.
4. Курсова, дипломна, магістерська: що про них потрібно знати? / укладачі Л. В. Гнаповська та ін. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2001. 35 с.
5. Курсові і дипломні роботи з історії зарубіжної літератури: методичні рекомендації для студентів філологічних факультетів педагогічних вузів / упорядники Н. О. Медвідь та ін. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2002. 39 с.
6. Пособие по научному стилю речи / И. Г. Проскурякова и др.; под ред. И. Г. Проскуряковой. Москва: Флинта; Наука, 2004. 320 с.
7. Романчиков В. І. Основи наукових досліджень: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2007. 254 с.
https://www.studmed.ru/view/solovyov-sm-osnovi-naukovih-doslidzhen_e3bb61744a5.html
8. Семеног О. М. Культура наукової української мови: навчальний посібник / за ред. Л. І. Мацько. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. 252 с.
9. Сербенська О. Культура усного мовлення. Практикум: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 216 с.

10. Соловйов С. М. Основи наукових досліджень: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2007. 175 с.
https://www.studmed.ru/view/solovyov-sm-osnovi-naukovih-doslidzhen_e3bb61744a5.html
11. Стеченко Д. М., Чмир О. С. Методологія наукових досліджень: підручник. Київ: Знання, 2007. 317 с.
12. Тарелкін Ю. П., Цикін В. О. Методологія наукових досліджень: навчальний посібник. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. 194 с.
13. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень: навчальний посібник. Київ: Слово, 2003. 240 с.
14. Шкляр М. Ф. Основы научных исследований: учебное пособие. Москва: Дашков и К^о, 2009. 244 с.

**9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення,
використання яких передбачає навчальна дисципліна**

Мультимедійний комплекс (проектор, комп'ютер).